

MĀCĪBU PRIEKŠMETA „SOCIĀLĀS ZINĪBAS” SASNIEDZAMIE REZULTĀTI VECĀKU SKATĪJUMĀ

ACHIEVABLE OUTCOMES OF „SOCIAL SCIENCES” FROM THE PARENTS’ POINT OF VIEW

Lana Janmere, Mg.sc.soc.,
Latvijas Lauksaimniecības universitātes Sociālo zinātņu fakultāte, Lielā iela 2, Jelgava,
лана.јанмере@llu.lv, 26451002

Abstract. Parental involvement in the development and assessment of educational content is a rare research subject not only in pedagogy, but in Latvian social science research as well. There is not serious analysis in the scientific literature about subject content from the parent’s point of view and it isn’t used in the development of educational content. These are the main reasons which determine the necessity of such research. Furthermore „Social sciences” is new subject in the Latvia educational system and there are different attitudes about it from teachers and pupils. As far as results from this research show parents generally accept content of this subject, but they disagree about some themes, which are included in the content of „Social sciences”. Therefore developers of educational content must take in to consideration parent’s point of view about knowledge and skills which are achievable outcomes in this subject.

Key-words: parents, social sciences, knowledge, skills.

Ievads

Mācību priekšmets „Sociālās zinības” ir salīdzinoši jauns mācību priekšmets Latvijas izglītības sistēmā, kas ieviests pirms 5 gadiem. Kā minēts šī priekšmeta paraugprogrammā, tā nepieciešamību noteikušas mūsdienu pasaulei raksturīgās straujās pārmaiņas, kas ietekmē gan cilvēku ikdienas dzīvi profesionālajā un personīgajā jomā, gan valstu un sabiedrību iekšējās un savstarpējās attiecības. Tādēļ sabiedrībai jāveidojas no kritiski domājošiem un sociāli atbildīgiem indivīdiem, kuri spēj un vēlas uz klausīt dažādus viedokļus, prot un grib risināt gan viņiem pašiem, gan sabiedrībai un valstij kopumā nozīmīgus jautājumus, veiksmīgi orientējas mainīgajā ekonomiskajā situācijā (Sociālās zinības 1. – 9. Klasei. Pamatizglītības mācību priekšmeta programmas paraugs.). Līdz ar to mācību priekšmeta „Sociālās zinības” mērķis ir sekmēt sociālo procesu izpratni, kā arī izglītojamā gatavību pieņemt un īstenot sociāli atbildīgus lēmumus personiskajā, profesionālajā un sabiedriskajā dzīvē demokrātiskā sabiedrībā (Sociālās zinības. Mācību priekšmeta standarts 1. – 9. klasei, 2006). Būtiski atzīmēt, ka sociālo zinību apguve sniedz ieguldījumu dažādu līmeņu attīstībā, ne tikai aptverot skolēna personīgo izaugsmi, bet arī atklājot viņa vietu sabiedrības un valsts kontekstā.

Sociālās zinības ir integrēts dažādu zinātņu jomu priekšmets un apvieno sevī iepriekš atsevišķi mācītus priekšmetus: veselības mācību, biznesa ekonomiku, ētiku un civilzinības. Tādējādi pašlaik šajā mācību priekšmetā apvienotas četru izglītības jomu – veselības, ētikas, ekonomikas, pilsoniskās – zināšanas. Šāda pieeja ļauj veiksmīgi atklāt kopsakarības un izprast

sabiedrību un cilvēkus no dažādiem skatu punktiem, kā arī attīstīt skolēnos sistēmisko domāšanu. G. Avotiņa u.c. autori to definē kā sociālo domāšanu, ko raksturo spējas aplūkot objektu vai tēmu no daudzu dimensiju redzes leņķiem, proti, paskatīties uz parādību filozofiski, ekonomiski, valstiski vai politiski, no cilvēka veselības un tikumisko vērtību viedokļa (Avotiņa u.c., 2003).

Sociālo zinību saturu veido trīs komponentes:

- Gatavība sociāli atbildīgai nostājai;
- Sociālpolitisko un ekonomisko norišu un personības attīstības pētīšana un interpretēšana;
- Izpratne par cilvēka un sabiedrības attīstības likumsakarībām (Sociālās zinības. Mācību priekšmeta standarts 1. – 9. klasei, 2006).

Sociālās atbildības veidošana skolēnos ir šī mācību priekšmeta vadmotīvs, ko iespējams realizēt, attīstot sistēmas pieeju jebkuras personības un sabiedrības problēmas vai parādības analīzē. Ja skolēns gūs izpratni par to, kā viņa rīcība, kas ir viens neliels sabiedrības sistēmas elements, var ietekmēt apkārtējos un sabiedrību kopumā un kā atbildes reakcija var ietekmēt viņu pašu, sociālās atbildības jēdziens gūs daudz praktiskāku nozīmi šī skolēna apziņā. Būtībā sociālā atbildība būtu jāsaprot ne tikai kā atbildība pret citiem, bet arī sevi pašu.

Balstoties uz skolēna ieguvumiem no katras sociālajās zinības iekļautās izglītības jomas, varētu izveidot interesantu skolēna ideālu: veselīgs un veselību veicinošs, tolerants, saimniecisks, labs savas valsts pilsonis. Tādu rezultātu vēlas sasniegt izglītības politikas veidotāji – profesionāļi, taču vai tāds savus bērnus vēlas redzēt vecāki? Tas ir jautājums, uz kuru tiks meklēta atbilde pētījumā.

Pētījuma metodes

Lai atklātu, kādi ir vecāku viedokļi par sociālajām zinībām un to uzdevumiem, un apkopotu viņu priekšlikumus šī mācību priekšmeta satura uzlabošanā, tika veikts kvantitatīvs pilotpētījums, kurā nepieciešamo datu ieguvei tika izmantota aptaujas metode. Tādējādi bija iespēja pārbaudīt izveidoto pētījuma instrumentāriju, kas ļautu tālākajos pētījumos iegūt kvantitatīvu minētās pētījuma problēmas raksturojumu un atklāt tās galvenās attīstības tendences.

Pētniecības instruments – anketa tika sastādīta, izmantojot mācību priekšmeta „Sociālās zinības” standartā 1. – 9. klasei iekļauto saturu. Anketa izveidota ar mērķi noskaidrot, kādi ir vecāku viedokļi par sociālo zinību sasniedzamajiem rezultātiem, kas minēti priekšmeta standartā,

un vai tie, viņuprāt, ir nepieciešami šī mācību priekšmeta ietvaros. Anketas struktūru veido 3 tematiskie virzieni:

1. sociālo zinību standarta uzdevumos paredzēto zināšanu nepieciešamība skolēniem vecāku vērtējumā;
2. sociālo zinību standarta uzdevumos paredzēto prasmju nepieciešamība skolēniem vecāku vērtējumā;
3. vecāku viedokļi par sociālajās zinībās iekļauto veselības, ētikas, ekonomikas un pilsoniskās izglītības jomu nepieciešamo īpatsvaru.

Anketas datu analīzē tika izmantoti absolūtie un relatīvie rādītāji. Tā kā anketā iekļauto jautājumu loks ir plašs, dažādu atbilžu salīdzināšanai tika aprēķināti kopējie indeksi. Šādu indeksu kā vispārinošu statistisku rādītāju izmantošana dos iespēju analītiskās izteiksmēs aizstāt individuālas pazīmes vērtības ar vienu kopējo (Kristapsone, 2008).

Pētījumā 2010. gada novembrī un decembrī piedalījās 239 respondenti, kas dzīvo Rīgā (70 respondenti), Jelgavā (94 respondenti) un lauku teritorijās (bijušie Jelgavas un Dobeles rajoni) (75 respondenti), tādējādi tika dota iespēja savu viedokli paust dažādiem respondentiem. Sākotnēji tika plānots rezultātu analīzi veidot, izmantojot kritēriju „dzīvesvieta”, taču pašlaik nelielā izlases apjoma dēļ tas vēl nav iespējams. Tā kā ir iecere pētījuma instrumentāriju izmantot plašāk, šis uzdevums tiks izpildīts. Šajā rakstā tiks atainoti daži galvenie rezultāti, kas atklājās, analizējot pilotpētījumā iegūtos datus.

Rezultāti un diskusija

Vecāku loma izglītības politikas veidošanā tiek vērtēta pretrunīgi. No vienas puses tiek kritizēti izglītības satura ietekmēšanas instrumenti, kādi ir vecāku rīcībā, bet no otras puses tiek uzsvērts vecāku zināšanu trūkums un neieinteresētība ne tikai izglītības satura noteikšanā, bet arī sadarbībā ar skolu un skolotājiem. Mācību priekšmetā „Sociālās zinības” vecāku sadarbība ar skolu ir īpaši svarīga, jo tā mērķi un uzdevumi ir cieši saistīti arī ar audzināšanas uzdevumiem ģimenē.

Zināšanu ieguve ir viens no metodiskajiem mērķiem sociālajās zinībās. Par būtiskākajām zināšanām, ko bērni iegūst sociālajās zinībās, vecāki uzskata veselības izglītības jautājumus. Samērā lielā vienprātībā viņi atzīst, ka nepieciešama izpratne par veselīgu dzīvesveidu un veselībai labvēlīgu vidi, savu un citu atbildību pret veselību un veselīgu vidi. Tam pilnībā piekrituši un piekrituši attiecīgi 118 jeb 49% un 98 jeb 41% respondenti. Tādējādi šīs zināšanu grupas kopējais indekss ir 1,38, kas ir augstākais rādītājs salīdzinājumā ar pārējām vecāku novērtētajām sociālajās zinībās iegūstamajām zināšanām.

Zināšanas par sabiedrības ētiskajām vērtībām tiek vērtētas kā otra nozīmīgākā zināšanu grupa. Tādējādi ētiskos jautājumus vecāki atzīst par būtisku sociālo zinību sastāvdaļu. Šo zināšanu iekļaušanai sociālajās zinībās pilnībā piekrīt vai piekrīt kopā 212 jeb 88% respondentu, kas veido augstu kopējo indeksu 1,3. Arī vērtējot šo zināšanu grupu, salīdzinoši neliels ir to respondentu skaits (22 jeb 9%), kas nav spējuši paust konkrētu viedokli. Būtībā izpratni par ētiskajām vērtībām vecāki uzskata par būtisku sava bērna izglītības elementu. Tas varētu būt skaidrojams ar to, ka viņi vēlas, lai skola turpinātu ģimenē mācīto vai arī tieši pretēji – lai skolā bērns iegūst to, ko ģimenē dažādu iemeslu dēļ nav iemācījies.

Kā trešā nozīmīgākā zināšanu grupa novērtēta „izpratne par satiksmes drošību un citu drošības noteikumu ievērošanu”. Indeksa vērtība 1,29 ir diezgan tuva pirmajai un otrajai zināšanu grupai, kas liecina par to, ka drošības jautājumu nozīme vecāku skatījumā nav mazāk būtiska kā veselība un veselīga vide, kā arī sabiedrības ētiskās vērtības. Šāds vērtējums varētu būt saistīts ar publiskajā telpā bieži izskanējušo informāciju, ka cilvēki un it īpaši bērni dažādās sadzīves situācijās gūst nopietnas traumas, un zināšanu ieguve par drošības noteikumiem un darbībām, kā nelaimes gadījumos rīkoties, bērniem palīdzētu izvairīties no dzīvību apdraudošām situācijām.

Taču kā mazāk nepieciešamas vecāki vērtē pilsoniskās un ekonomikas izglītības sniegtās zināšanas. Izpratnei par sabiedrības sociālajiem un politiskajiem procesiem un likumsakarībām kā nepieciešamām zināšanām pilnībā piekrīt vai piekrīt attiecīgi 31 jeb 13% un 123 jeb 51% respondentu. Tādējādi salīdzinoši zemāks ir šīs zināšanu grupas indekss, kas nepārsniedz vērtību 1 un ir tikai 0,67. Liels skaits ir to vecāku (66 jeb 28%), kas nespēj paust konkrētu viedokli par šo jautājumu. Skaidrojumi tam var būt dažādi: vai nu viņi par to nav vispār domājuši, vai arī nespēj izlemt, vai šādas zināšanas viņu bērniem ir nepieciešamas. Bet izpratne par sabiedrības ekonomiskās attīstības likumsakarībām ir zināšanas, kas tiek vērtētas vēl zemāk nekā iepriekš minētie sociālpolitiskie jautājumi. To par nepieciešamu uzskata kopumā 129 respondenti, kas ir tikai nedaudz vairāk kā puse (54%) aptaujāto. Turklāt vērtējot šo zināšanu grupu ir vislielākais respondentu skaits, kas nespēj izvēlēties konkrētu alternatīvu. Tie ir 86 jeb 36% aptaujāto, kas ir vairāk kā trešdaļa no visiem respondentiem. Līdz ar to kopējais indekss ir tikai 0,5.

Būtībā kā nozīmīgas tiek vērtētas tās zināšanas, kas nav saistītas ar sabiedrisko procesu izpratni, bet gan skar konkrētus cilvēkus individuāli – veselība, ētiskās vērtības, drošība. Varētu teikt, ka vecākiem pašiem trūkst sociālās domāšanas, kuru attīstīšanu paredz mācību priekšmets „Sociālās zinības”. Viņi neskata pasauli kā sistēmu, kurā gan individuālās, gan kolektīvās aktivitātes ir savstarpēji saistītas un atzīmē kā būtiskāko tieši individuālo dzīves jomu. To gan nevar

apgalvot par visiem aptaujātajiem, taču, kā liecina aptaujas rezultāti, tāda ir lielākā daļa respondentu.

Sociālo zinību standartā 1. – 9. klasei ir paredzēts, ka skolēniem jāgūst zināšanas arī par sabiedrībā visai pretrunīgi vērtētiem jautājumiem. Vecāku viedokļi par to, vai bērniem skolā būtu jāgūst informācija par sociālajām problēmām un citiem pretrunīgi vērtētiem procesiem ir visai dažādi. Kā liecina iegūtie dati, atbilžu izkliede ir diezgan liela un, izvērtējot šos jautājumus, respondenti vairs nepauž tādu vienprātību kā iepriekš apskatītajos.

Lielākā daļa vecāku, t.i., vairāk nekā 85% aptaujāto pilnībā piekrīt vai piekrīt, ka bērniem sociālo zinību stundās ir jāgūst informācija par visādiem atkarību veidiem un to negatīvajām sekām. Izvērtējot tādas atkarības – smēķēšana, alkoholisms, narkomānija, azartspēļu atkarība un datoratkarība –, kas kļuvušas arī par sociālām problēmām, vecāku viedokļi ir visai vienprātīgi un to respondentu skaits, kas uzskata, ka sociālo zinību stundās par to nevajadzētu runāt ir salīdzinoši neliels – ap 10 respondentu. Datoratkarībai kopējais indekss ir vislielākais – 1,4, taču gandrīz tikpat liela indeksa vērtība 1,39 ir narkomānijai un arī smēķēšanai un alkoholismam – katrai pa 1,38. Nedaudz vairāk vecāku nespēj paust konkrētu viedokli attiecībā uz azartspēļu atkarības problēmu iekļaušanu sociālo zinību saturā, tādēļ azartspēļu atkarības kopējais indekss ir mazāks 1,32. Būtībā šie rādītāji liecina par to, ka vecāki līdzīgi kā skolotāji un citu jomu profesionāļi uzskata, ka viens no galvenajiem preventīvajiem pasākumiem, lai izvairītos no atkarības, ir informēšana par tās izpausmēm un iespējamajām sekām. Tādējādi sociālo zinību stundās sniegtās zināšanas tiek skatītas kā efektīvs sociālo problēmu prevences instruments. Vecākiem ir svarīgi, ka ne tikai viņi veic izglītojošu darbu, bet to arī dara skola – konkrēti šajā gadījumā sociālo zinību skolotājs, kam šāds pienākums tiek deleģēts.

Līdzīgi kā atkarību problēmas arī vardarbības jautājumi tiek vērtēti kā nepieciešami sociālo zinību stundās. 205 jeb 86% aptaujāto pilnībā piekrīt vai piekrīt, ka par vardarbību un tās veidiem ir jārunā sociālo zinību stundās. Viens no respondentiem, kas atzīmēja, ka par vardarbību skolēniem ir jābūt informētiem, uzdeva jautājumu, vai tiešām būtu jārunā detalizēti par vardarbības veidiem. Būtībā tiek piekrists tam, ka vardarbības jautājumi ir svarīgi sociālo zinību stundās, taču vismaz mazākajās klasēs nevajadzētu tos īpaši smalki iztīrāt.

Salīdzinoši mazāk vecāku piekrīt tam, ka bērniem sociālo zinību stundās būtu jāgūst informācija par seksuālo dzīvi, tās uzsākšanu, slimībām un novirzēm. 159 jeb 66% aptaujāto uzskata, ka bērniem ir jāstāsta par dzimumdzīves uzsākšanu un kontracepcijas lietošanu. Turpretim 34% aptaujāto nav konkrēta viedokļa par šo jautājumu vai arī tam nepiekrīt. Līdz ar to kopējais indekss ir 0,74, kas ir daudz zemāks nekā vērtējot atkarības un vardarbības jautājumus, taču ir

lielākais, kas saistīts ar seksuālajiem jautājumiem. Izvērtējot sociālo zinību stundās iekļaujamo informāciju par abortu, seksa industriju, seksuāli transmisīvajām slimībām, kopējais indekss atrodas robežās no 0,46 līdz 0,51. Tātad respondenti, kas atbalsta bērnu izglītošanu par šiem jautājumiem, ir mazliet vairāk nekā puse ap 55% no visiem aptaujātajiem.

Vismazāk vecāki piekrīt tam, ka sociālo zinību stundās tiek runāts par klonēšanu un eitanāziju, lai gan tie ir nozīmīgi veselības izglītības jautājumi. Klonēšanas tematikas iekļaušanai sociālajās zinībās pilnībā piekrīt vai piekrīt 34% aptaujāto, bet eitanāzijai – 36% aptaujāto. Interesants ir fakts, ka lielākā daļa no pārējiem respondentiem nevis nepiekrīt šo jautājumu iekļaušanai sociālo zinību stundās, bet gan nespēj paust konkrētu viedokli un izvēlas atbildi „ne piekrītu, ne nepiekrītu”. Tas liecina par to, ka vai nu vecāki vispār neuzskata tos par aktuāliem jautājumiem, vai arī neredz to vietu sociālo zinību stundās. Līdzīga situācija ir ar pašnāvības tēmu – tās iekļaušanai mācību saturā pilnībā piekrīt vai piekrīt 46% respondentu, taču lielākā daļa no pārējiem konkrētu viedokli nepauž, jo pilnībā nepiekrīt vai nepiekrīt tikai 57 jeb 24% aptaujāto.

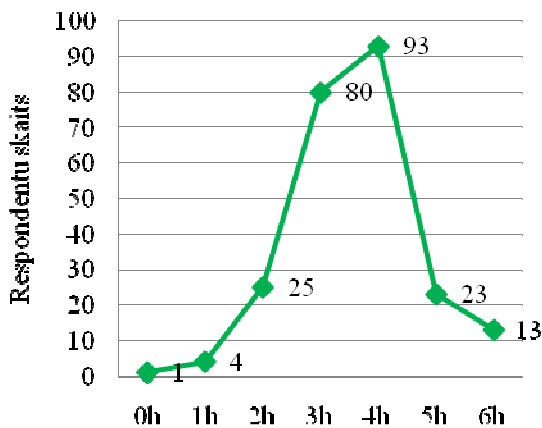
Līdztekus iepriekš aprakstītajām zināšanām sociālo zinību stundās tiek attīstītas dažādas prasmes, kuru nozīme skolēnu attīstībā no izglītības politikas veidotāju puses tiek īpaši uzsvērta. Kā nozīmīgākās prasmes, kas skolēniem būtu jāiegūst sociālo zinību stundās, vecāki atzīst ētisko vērtību izkopšanu un lēmumu pieņemšanu saskaņā ar tām un saskarsmes un sadarbības prasmes. Abām minētajām prasmju grupām kopējais indekss ir 1,22. Ētisko vērtību izkopšana ir cieši saistīta ar iepriekš aprakstīto izpratnes gūšanu par ētiskajām vērtībām, kuras kopējais indekss ir 1,3. Tātad vecāki nedaudz augstāk vērtē zināšanas nekā prasmes, taču šī atšķirība ir neliela un nav uzskatāma par būtisku. Kā nozīmīgas minētas arī saskarsmes un sadarbības prasmes, kuru attīstīšanai sociālo zinību stundās pilnībā piekrīt vai piekrīt 206 jeb 86% aptaujāto. Šo prasmju atzīšana liecina par to, ka vecākiem ir svarīgi, lai viņu bērni iemācītos veidot un uzturēt attiecības ar apkārtējiem – draugiem, klasesbiedriem, ģimenes locekļiem. Netieši tiek norādīts, ka viņi izprot sadarbības lomu veiksmīgu personīgo, kā arī profesionālo attiecību veidošanā. Vai šīs saskarsmes un sadarbības prasmes vecāki attiecina arī uz plašāku sabiedrību, nav zināms, jo izvērtējot zināšanu nepieciešamību par sabiedrības sociālpolitiskajiem un ekonomiskajiem procesiem viņi tik pozitīvi noskaņoti nebija. Salīdzinājumam: kopējais indekss šīm zināšanu grupām ir 0,67 un 0,5, kas ir būtiski mazāks par kopējo indeksu 1,22 saskarsmes un sadarbības prasmēm.

Prasmes pētīt un analizēt sabiedriskās norises un personības attīstību un prasmi mācīties sociālās zinības vecāki vērtē kā mazāk nepieciešamu nekā iepriekš minētās, taču tas nenozīmē, ka tās tiek vērtētas kā mazsvarīgas. 72% aptaujāto pilnībā piekrīt vai piekrīt, ka bērniem ir jāprot pētīt un analizēt sabiedriskās norises un personības attīstību. Prasmes mācīties sociālās zinības kā

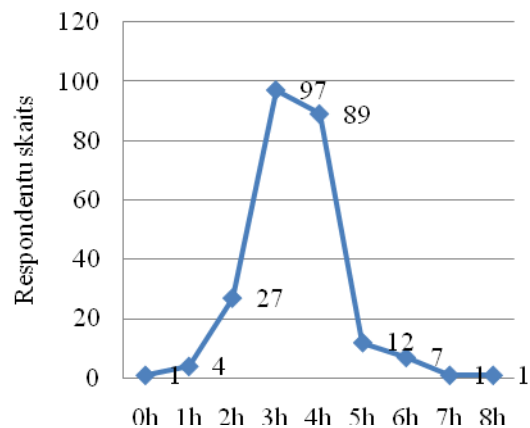
nepieciešamas atzīst 169 jeb 71% aptaujāto. Kopējo indeksu vērtības abām minētajām prasmju grupām ir attiecīgi 0,93 un 0,9, kas ir mazāk nekā saskarsmes un sadarbības prasmēm, ētisko vērtību izkopšanai, kā arī zināšanām par veselību, ētiskajām vērtībām, drošību, cilvēka fizisko un garīgo attīstību.

Taču vēl mazāks kopējais indekss ir demokrātiskas pilsoniskās līdzdalības prasmēm un tolerantai attieksmei pret kultūru daudzveidību, t.i., attiecīgi 0,51 un 0,84. Šie rezultāti apstiprina jau iepriekš minētu faktu, ka vecāki zināšanas un prasmes, kas saistītas ar pilsonisko izglītību, vērtē salīdzinoši zemāk nekā pārējās. Tas gan nenozīmē, ka tās tiek vērtētas negatīvi un tām, respondentuprāt, nebūtu jābūt sociālo zinību saturā, taču tās par nepieciešamām uzskata salīdzinoši mazāks aptaujāto skaits.

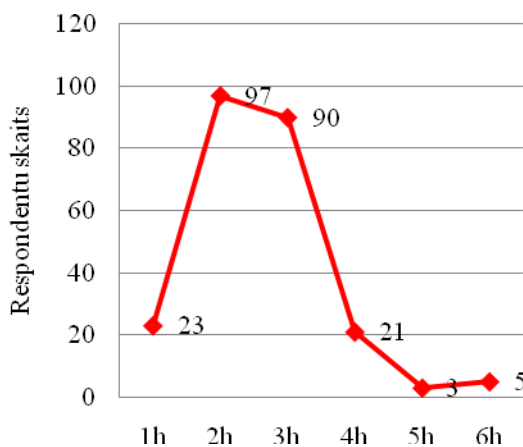
Vecāku viedokļi, kādam jābūt mācību priekšmetam „Sociālās zinības”, tika daļēji raksturoti, analizējot viņu vērtējumus par konkrētiem standarta elementiem: zināšanām, prasmēm. Taču kopumā vecāki, ja viņiem tiktu dota iespēja veidot šī mācību priekšmeta saturu, lielāku uzmanību pievērstu veselības izglītības jautājumiem (skat. 1.att.), ko apliecina arī iepriekš analizētie pētījuma rezultāti.

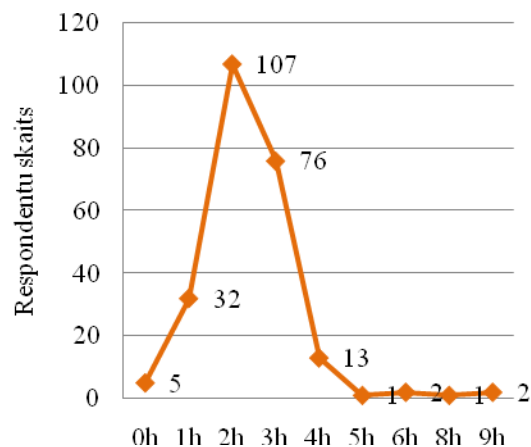
Veselības izglītība (n=239)

Ētikas izglītība (n=239)

Ekonomikas izglītība (n=239)

Pilsoniskā izglītība (n=239)

5.att. Veselības, ētikas, ekonomikas un pilsoniskās izglītības vēlamais īpatsvars 12 stundās vecāku vērtējumā (n=239)

Kā atzīst lielākā daļa aptaujāto vecāku, veselības izglītībai integrētajā mācību priekšmetā „Sociālās zinības” būtu jāvelta vislielākā uzmanība. 80 jeb 34% no aptaujātajiem uzskata, ka no 12 stundām 3 stundas jāvēlma veselības jautājumi, bet 93 jeb 39% aptaujāto uzskata, ka 4 stundas. Lai gan ir salīdzinoši liela viedokļu izkliede (standartnovirze ir 1,06), vidēji veselības izglītībai būtu nepieciešamas 3,59 stundas. Tātad to īpatsvaram sociālajās zinībās jābūt 30% lielam vecāku skatījumā.

Ētikas izglītības tematika tiek vērtēta kā otrā nozīmīgākā sociālajās zinībās, jo 12 stundu ciklā tai vecāku skatījumā nepieciešams veltīt vidēji 3,44 stundas. Par to vecāki pauž lielāku vienprātību nekā par veselības izglītību, jo standartnovirzes vērtība ir mazāka, t.i., 1,018. Tādējādi ētikas īpatsvars sociālajās zinībās vecāku skatījumā veidotu 29%.

Turpretim ekonomikas izglītības īpatsvaram jābūt 22% no visa apjoma. Kā liecina aptaujas rezultāti, 12 stundu ciklā ekonomikas jautājumu apskatei būtu jāvelta vidēji 2,58 stundas. Turklāt par šo vecāku viedokļi ir vēl mazāk izkļēdēti nekā par iepriekšējiem jautājumiem, jo standartnovirzes vērtība ir 0,971.

Vismazāk stundu vecāki piešķir pilsoniskajai izglītībai, t.i., vidēji 2,38 stundas no 12. Tādējādi šīs izglītības jomas īpatsvars sociālajās zinībās būtu 19%. Taču šeit vērojama diezgan liela viedokļu izkliede, jo standartnovirzes vērtība ir vislielākā 1,16 un galējās robežas ir no 0 – 9 stundām. Turpretim, izvērtējot pārējās izglītības jomas, maksimālā stundu robeža veselības un ekonomikas izglītībai ir 6 stundas, bet ētikas izglītībai 8 stundas.

Interesanti, ka 60 jeb 25% aptaujāto vecāku no 239 visām minētajām izglītības jomām piešķir vienādu stundu skaitu, t.i., no 12 stundām katrai 3. Tādējādi viņi nepiešķir prioritāti nevienai jomai un uzskata, ka sociālajās zinībās vienlīdzīgi nepieciešamas visas.

Secinājumi

1. Vecāku kļūšana par aktīviem skolu sadarbības partneriem, nosakot izglītības mērķus un virzienu ir būtisks pavērsiens mūsdienu izglītības sistēmā. Tradicionālā prakse, kurā vecāki ir kā skolu klienti un pasīvi vērotāji, vairs nenodrošina efektīvu bērna izglītošanās procesu un gan izglītības jomas profesionāļi, gan paši vecāki meklē jaunus risinājumus. Vecāki sadarbojas ar skolotājiem, risina konkrētas problēmas, palīdz saviem bērniem tikt galā ar mācīšanās grūtībām. Taču vecākiem ir iespējas iesaistīties izglītības sistēmā arī augstākā līmenī – pieņemt izglītības saturu ietekmējošus lēmumus, vērtēt to un piedāvāt savus priekšlikumus izglītības politikas veidošanā. Sociālās zinības ir viens no tiem mācību priekšmetiem pamatskolā, kurā vecāku iesaiste ir būtiska gan augstākajā līmenī, gan zemākajā – palīdzot saviem bērniem apgūt nepieciešamās zināšanas un prasmes. Līdz ar to viņu viedokļi par šī priekšmeta nepieciešamību un ietverto saturu ir īpaši svarīgi. Sociālo zinību kvalitatīvu apguvi ietekmējošs faktors ir šī mācību priekšmeta mērķa un sasniedzamo rezultātu atbilstība vecāku priekšstatiem par to, kādai jābūt labai izglītībai.
2. Vecāki sociālajās zinībās iegūstamās zināšanas vērtē pozitīvi un īpaši atbalsta veselības, ētikas un drošības jautājumu iekļaušanu saturā. Mazāka vienprātība ir viņu vidū, vērtējot ekonomikas un pilsoniskās izglītības zināšanas, taču to mācīšana skolā nopietni netiek apšaubīta. Lai gan veselības izglītība tiek vērtēta kā visbūtiskākā, izvērtējot konkrētus ar veselību saistītus tematus, vecāki izrāda šaubas, vai visām sociālo zinību standartā minētajām zināšanām ir vieta sociālo zinību stundās.
3. Sociālo zinību standarta veidotāji ir paredzējuši, ka noteiktu prasmju attīstīšana skolēniem ir galvenā sociālo zinību stundu sastāvdaļa, turpretim vecāku vērtējumā to pārkums pār zināšanām neparādās. Vecāki atzīst par būtiskām saskarsmes un sadarbības prasmes un savu ētisko vērtību izkopšanu, taču salīdzinoši mazāku nozīmi piešķir demokrātiskās līdzdalības prasmēm. Tādējādi gan zināšanas, gan prasmes, kas saistītas ar sociālpolitisko procesu izpratni un aktīvu līdzdalību sabiedrībā un valstī, vecāki vērtē zemāk. Izsakot šādus vērtējumus, viņi netieši norāda uz pilsoniskās izglītības mazāku nozīmi attiecībā pret pārējām – veselību, ētiku un ekonomiku.

4. To apliecina arī vecāku piedāvātais četru izglītības jomu – veselības, ētikas, ekonomikas un pilsoniskās – sadalījums sociālajās zinībās. Lielāks nepieciešamo stundu skaits tiek piešķirts veselībai un ētikai, bet mazāks – ekonomikai un pilsoniskajai izglītībai.
5. Līdz ar to iespējams apgalvot, ka izglītības politikas veidotāju piedāvātais skolēna ideāls - veselīgs un veselību veicinošs, tolerantants, saimniecisks, labs savas valsts pilsonis – tikai daļēji atbilst vecāku skatījumam. Viņu sociālo zinību satura vērtējums liecina par to, ka skolēnam vajadzētu būt veselīgam un veselību veicinošam, nedaudz saimnieciskam, labam cilvēkam. Viņam nav obligāti jābūt tolerantam un labam savas valsts pilsonim. Kā liecina pilotpētījuma rezultāti, kopumā vecākiem ir būtiski iebildumi par konkrētiem sociālo zinību jautājumiem, taču netiek fundamentāli apšaubīts šī mācību priekšmeta mērķis un sasniedzamie rezultāti. Būtu nepieciešami turpmāki pētījumi šajā jomā, lai pārbaudītu izdarītos secinājumus.

Izmantoto literatūras avotu saraksts

1. Avotiņa, G., Ose, L., Rocēna, I., Rubana I. M. Mācību metodika sociālajās zinībās. Integrēta pieeja. Rīga: Sorosa fonds – Latvija, 2003. 73 lpp.
2. Kristapsons, S. Zinātniskā pētniecība studiju procesā. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2008. 352 lpp.
3. Sociālās zinības. Mācību priekšmeta standarts 1. – 9. klasei. MK noteikumu nr. 1027 17. Pielikums, 19.12.2006 [atsauce 12.10.2010]. Pieejams: www.likumi.lv
4. Sociālās zinības 1. – 9. Klasei. Pamatizglītības mācību priekšmeta programmas paraugs. Valsts izglītības eksaminācijas centrs [atsauce 12.10.2010]. Pieejams: <http://visc.gov.lv/saturs/vispizgl/programmas/pamkolai/soczin.pdf>